

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND

Brumunddal

23. september 1994

Det vi har hørt i dag viser hvor nær sammenheng det er - mellom Norges plass i Europa - og arbeid, velferd og bosetting i en stor kommune i Hedmark fylke.

Jeg er glad for muligheten til å si noe om hva medlemskap betyr for industri, landbruk og offentlig sektor her i Ringsaker. Men først vil jeg gjerne tilbake til utgangspunktet; til hvorfor vi her i landet nå skal ta dette viktige valget sammen - og hvorfor Regjeringen mener at ja er det trygge valget for hele landets og vår framtids skyld.

La oss derfor minne oss om at det var på 1980-tallet at EU-landene ble enige om å lage det de kalte et indre marked - uten unødige restriksjoner på handelen mellom landene og med regler som gjaldt likt for alle. Vi møtte den utfordringen sammen med Sverige, Finland og de andre EFTA-landene ved å forhandle fram EØS-avtalen. Dermed unngikk vi at vi ble stilt utenfor det nye regelverket. I snart ett år nå, har Norge vært en del av det indre marked som omfatter nå 17 europeiske land.

Like etter at vi begynte EØS-forhandlingene kom de store, historiske forandringene i Europa. Berlin-muren falt. Sovjetunionen gikk i oppløsning og landene i Øst-Europa vant tilbake friheten og fikk demokrati. Den kalde krigen var over - og endelig kunne vi se for oss et mer samlet Europa. Det er et Europa som kan bruke krefter på å samarbeide for fred, arbeid, miljø og velferd. Men det er også et Europa med mange uløste og vanskelige oppgaver.

I dette nye Europa søkte våre nøytrale naboer Sverige og Finland om medlemskap. Det samme gjorde nøytrale Østerrike. De ville med for å få innflytelse og medbestemmelse. De ville ha større styring med sin egen framtid og derfor ville de med i det alle ser er Europas sentrale møteplass for samarbeid mellom selvstendige land.

Så hva har skjedd? Jo, forandringene har rykket nært inn på oss - vi kan ikke lenger lukke øynene for dem - vi må spørre: Skal vi stå alene igjen i Norden, utenfor EU? Hvordan vil det se ut om EU - som bare samlet 6 land da vi stemte sist i 1972 - nå øker fra 12 til 15 land - uten at Norge er med? Og hvordan vil det se ut om noen år, når kanskje 20 land blir med når døra åpnes for de nye demokratiene i Øst-Europa? Skal Norge stå utenfor dette? Skal vi se på at alle våre naboer og NATO-allierte utvikler nye forbindelser med Russland uten at Norge - med vår felles grense i Nord - er med?

Nei - en slik utvikling vil innebære noe virkelig nytt for Norge - som alltid har vært fast forankret i det vestlige samarbeidet og som alltid har stått sammen med våre venner og allierte i krig som i fred.

Vi kan ikke sitte på hver vår tue og tviholde på en fortid som tiden er løpt fra. Vi er stolte av vår historie, men la oss ikke leve i den.

Det kommer korsveier der vi må ta ansvar sammen - der vi må velge for framtiden. Vi står nå ved en slik korsvei. Europa har forandret seg og også Norge skal finne sin plass slik at vi fortsatt kan ha trygghet for jobb - velferd - et rent miljø og et fredelig Europa.

Dere kjenner resten av historien om hvordan vi kom dit vi er idag - med mulighet for at folket selv kan velge. Norge søkte, og vi har forhandlet fram en avtale Regjeringen anbefaler. Når vi anbefaler å si ja til norsk medlemskap i EU, så er det fordi vi føler oss sikre på dette: Det er ja som er best for landets økonomi og for landets sikkerhet. Vi får det bedre som medlemmer enn utenfor.

Det er tryggere å møte framtiden sammen med de landene som står oss nærmest. Det er mest usikkert å stå alene. Ja, framtiden er usikker nok om vi ikke også skulle møte den alene. Det er ja som gir Norge størst innflytelse i det samarbeid som vil forme hele Europas framtid. Derfor et det ja som er det trygge valget.

**

Her i Ringsaker møter vi dem som mener medlemskap er avgjørende for produksjon og arbeidsplasser - det har vi hørt i gjennomgangen fra bedriftsundersøkelsen. Og så møter vi dem som mener medlemskap betyr stor usikkerhet - det hører vi fra landbruket og deler av næringsmiddelindustrien.

Jeg forstår begge sider. Jeg forstår dem som frykter en situasjon der Norge blir stående alene og grensen mot EU går langs svenskegrensen. Og jeg forstår dem som ser på åpne markeder som en trussel etter å ha vært beskyttet fra konkurranse i mange tiår.

Når Regjeringen anbefaler et ja - så satser vi ikke på den ene siden framfor den andre. I EU skal vi fortsatt trekke i lag. I EU er det fortsatt de valg vi gjør her hjemme som er viktigst for arbeidsplasser, fordeling og velferd. Ja velferdsstaten vår, den bestemmer vi over selv - det er vi - i kommuner, fylker, Regjering og Storting som bestemmer om barnehager, sykehus, eldreomsorg og hele trygdepolitikken. Vi - og ingen andre.

Men det som springer så klart i mot oss er dette: Norge må ha en solid og sterk økonomi om vi skal komme oss gjennom de årene vi står foran.

Se på Sverige - hvor fort det snudde seg da lavkonjunkturen kom. Skatteinntektene sviktet, underskuddet økte i været, rentene fulgte etter, investeringene sank og så kom arbeidsledigheten. Det er sannelig ingen lett oppgave å rydde opp, og nok en gang har svenskene vendt seg til sosialdemokratiet for å ta den jobben.

Målestokken på en sterk økonomi er at vi kan selge varer til utlandet - at det vi lager her hjemme er så bra at andre vil kjøpe det. Hver dag er norske bedrifter oppe til eksamen når de konkurrerer på markedene ute.

Derfor er det så viktig at vi er med når spillereglene lages. Det er viktig for Langmoen og Moelven at de standarder de har på sine produkter er godkjent og i bruk i hele Europa. Og det er trygt for dem å vite at andre land ikke kan lage sine egne regler som har som formål å holde norske varer ute fra markedet.

Ta utgangspunkt i treforedlingsbransjen og skognæringen. 7 av 10 trær eksporteres, og 6 av dem går til EU. Hvis Sverige og Finland går med, så vil EU-landene være nærmest selvforsynt med skogsprodukter. Her vedtar EU-landene regler for handel og tekniske krav til produktene. Må vi ikke regne med at de store skognasjonene Sverige og Finland vil prege EU-vedtak i pakt med det som passer egen industris interesser? Må vi ikke regne med at de tenker på det som passer best for dem? De ville nærmest gjøre en dårlig jobb dersom de ikke prøvde å dra fordeler av medlemskapet.

Og bedriftene sier det også - dette er ikke uvesentlig. Hvis vi står utenfor og Sverige går med - da blir svenskegrensen også grensen til EU, ja da kan svenskegrensen bli som en fartsdump på vår vei til Europa. Det kan bli mye mer omstendelig enn i dag. Og slike problemer trenger ikke industrien - det vil ikke gjøre det mer fristende å investere i produksjon og arbeidsplasser i Norge.

Så hører vi stadig et ekko; det gikk jo bra etter 1972. Men gjorde det egentlig det? Ja, for Norge har det vært mange gode år. Men mye av det må vi tilskrive oljen som satte Norge i en særstilling, og gjorde det mulig å bygge ut velferden, betale for veier og bruer og tilby hundre tusener jobb i offentlig sektor.

Men gikk det så bra for industrien? Fra midten 1970-tallet til i dag har vi mistet 100.000 arbeidsplasser i industrien. Verdien av produksjonen i dag er omtrent den samme som dengang, mens det ellers i Vest-Europa viser vært en vekst på rundt 40%. Det betyr at industri-Norge har stagnert.

Forleden fikk vi tall fra en MMI-undersøkelse om hva bedriftene mener om sysselsettingsutviklingen framover. Om Norge står alene utenfor EU og Sverige og Finland går inn - forventes en nedgang på ca. 33.000 ansatte. Om Norge går inn, sammen med Sverige og Finland, forventes en vekst i antall arbeidsplasser på ca. 73.000. Alt dette gjelder bedrifter med over 10 ansatte - så vi må legge til ringvirkningene hos underleverandører.

Når vi kjenner utviklingen fram til i dag, har vi ikke lov til å avskrive disse tallene. De føyer seg også inn i rekken av resultater fra bedriftsundersøkelser landet rundt. På besøk hos bedrifter har jeg møtt mange som har investeringsplanene klare om det blir ja. Men jeg har ikke møtt noen som ligger klare i startgropen med investeringer hvis det blir nei.

La meg så komme til jordbruket som mange er opptatt av her i Norges største landbrukskommune. Jeg vet hvor stor skepsisen er blant norske bønder. Og jeg vil ikke forenkle virkeligheten ved å si at EU ikke byr på

utfordringer. Men jeg mener ærlig og oppriktig at det bildet som tegnes av EU og forhandlingsresultatet er både skjevt og misvisende.

Vi kan ikke se jordbruket som en isolert del av økonomien. For selv om vi har hatt et importvern, så har det skjedd forandringer i jordbruket også.

Ett tallforhold sier mye om dette: Siden 1960 er antall sysselsatte i jordbruket redusert til en tredjedel. Samtidig er produksjonen tredoblet. Ja - tre ganger så få, produserer tre ganger så mye!

Det koster mye å drive jordbruket i Norge, ja det er nesten dyrest i hele Europa. Den direkte støtten over statsbudsjettet og den indirekte støtten gjennom importvernet kommer på nærmere 20 milliarder kroner. Det er like mye som det koster å drive alle sykehus her i landet. Når vi så ser på alle de økte kravene til offentlig innsats - som helse, utdanning og omsorg - da må vi se på ressursbruken i alle sektorer - også i landbruket.

I 1972 ble det sagt at medlemskap i EF ville føre til nedlegging av over 20.000 bruk? Hva har vi opplevd utenfor EF? Jo, en nedleggelse av over 50.000 - og det selv med Europas høyeste overføringer. Også landbruket blir jo preget av den teknologiske utviklingen som betyr at det produseres mer med færre hender. Vi har ikke greid å stoppe fraflyttingen fra distriktene - særlig av kvinner. Derfor har det lenge vært behov for å gå nye veier.

I fjor trakk Stortinget opp ny kurs da vi behandlet proposisjonen om Landbruk i utvikling. Hva la vi vekt på?

- Jo, fortsatt skal det drives jordbruk i hele landet
- kostnadene i jordbruket skal ned
- prisene på norske matvarer skal ned
- overføringene på statsbudsjettet skal reduseres
- vi skal ikke ha overproduksjon
- norske produkter skal kunne konkurrere med utenlandske varer
- det skal legges vekt på landbruket i distriktene
- og det skal føres en aktiv bygdepolitikk der landbruket trekkes med og der det utvikles nye næringer for å sikre bosetting og arbeid i distriktene.

Da vi gikk til forhandlinger med EU lå dette til grunn. Og med den avtalen vi har oppnådd, så ligger Stortingets hovedmålsettinger fast. Det er ikke store forskjeller mellom den politikken Stortinget har gitt sin tilslutning til - og det resultatet vi har fått med EU.

Mange av de som kjemper mot avtalen med EU, bruker EU-saken som et påskudd til å endre det Stortinget allerede har vedtatt. Da vil jeg si: Om det blir nei 28. november, så gjelder fortsatt Stortingets retningslinjer.

Innenfor som utenfor EU vil det bli omstillinger. Utbetalingene over statsbudsjettet vil gradvis bli redusert. Vi vil fortsatt se en nedgang i antall bruk. Men det vil bli et mer miljøvennlig jordbruk og vi vil ha midler til å drive bygdeutvikling for å sikre et trygt inntektsgrunnlag for de som arbeider i næringen. Og endringene skal skje gradvis - og ikke som et sjokk over natta.

Dette er hovedtrekkene i EU-avtalen:

- fortsatt skal det drives lønnsomt jordbruk i hele landet.
- fortsatt skal det gis betydelig støtte.
- fortsatt skal det legges særlig vekt distriktsjordbruket.

Det blir stort sett de samme støtteordningene i 1995 som i 1994. Det blir stort sett de samme ordningene i 1996 som i 1995. Og summen av priser og støtte blir omtrent den samme - enten vi blir med eller ikke.

I det nordlige område - som strekker seg fra Finnmark til Hedmark og lenger sør i landet, kan vi ha egne støtteordninger. Det betyr at vi kan gi nasjonal støtte opp til dagens nivå. Jeg gjentar det: nasjonal støtte opp til dagens nivå.

Nå har dere sett at grensen for nordlig landbruk går gjennom Hedmark - den følger en eksisterende sonegrense for kornproduksjonen. Men det vil ikke gå en markert grense langs den streken i kartet som skiller sørlig og nordlig landbruk. Forsatt vil vi basere oss på en soneinndeling der vi gir differensiert støtte, både i sør og i nord.

Etter avtalen skal vi legge EU-priser til grunn fra 1. januar 1995. La oss ikke glemme at Sverige vil være på det nivået helt uavhengig av EU-medlemskap, for det har svenskene bestemt seg for lenge siden.

EU-priser i Norge vil forbrukerne merke i form av billigere mat. Da blir det billigere å leve - og ikke så fristende å dra på handletur til Sverige. Bøndene vil i tillegg merke det i form av billigere kraftfor og såkorn.

Men EU-priser vil også bety at prisene på bondens produkter går ned. Og det er ikke rimelig at han skal ta en slik byrde fra en dag til en annen.

Men slik skal det heller ikke bli. Det skal gis kompensasjon for prisetallet - det står helt klart i avtalen at vi har anledning til det. Og de støtteordningene som skal endres - de vil bli endret gradvis over en femårsperiode mens vi utvikler nye støtteordninger. Med vilje til å støtte landbruket - og den viljen har vi - og med en solid økonomi, ikke minst dette siste er viktig, en solid økonomi - skal vi ta det løftet slik at landbruket får tilpasset seg nye priser på en skikkelig måte.

Så må vi får et bedre blikk for de mange mulighetene. Norske bønder er de best utdannede i Europa. De kan sitt fag. Ta bær og grønnsaker som dere ligger langt framme med her i Ringsaker. Med de kvotene vi fikk i EØS-avtalen skjedde det noe nytt. Nå selges det norske moreller i London,

og norske jordbær i Paris til meget bra priser. Dette bør bare være en begynnelse.

Vi skal ha samme ambisjon for næringsmiddelindustrien. Utfordringene blir store for denne næringen - det ser vi. Men alle her vet at de utfordringene må vi møte uansett. Og vi skal stille opp - allerede har vi bevilget nærmere milliarder til tiltak for å bedre driften. Dette er ikke en defensiv strategi - nei den er offensiv fordi vi tror på mulighetene i norsk næringsmiddelindustri - vi tror på kompetansen, vi tror på råvarene og vi tror på mulighetene i markedet. Ved medlemskap blir råvarene billigere - det er en viktig start. Og i de første årene vil vi ha beskyttelsesmekanismer hvis det oppstår markedsforstyrrelser og for flere produkter vil vi ha en styring med importen som vil sikre en gradvis åpning av markedet.

Så er jeg blitt spurt om jeg mener at bondeorganisasjonene svartmaler. Ja, det har vi sett ofte gjennom årene. Den observasjonen retter seg ikke mot den enkelte bonde - la meg understreke det - men mot organisasjonene som jeg mener velger å gi et galt bilde av avtalen.

Ta dette med prisene. Rundt om på norske gårder sitter det i dag bønder med følgende regnestykke: Så mye er produksjonen min verdt i dag - med norske priser. Så mye er den verdt i 1995 - med EU-priser. Differensen - den er tap for meg.

Det er ikke rart at det ser skremmende ut! Men sånn er det altså ikke. Det skal gis kompensasjon - og det er vi - ut fra hva vi har råd til - som avgjør den kompensasjonen. Og vi har en sikkerhetsklausul i avtalen som vi etter hvert kan ta i bruk om det er behov for å lette omstillingene. Men Regjeringen legger altså til grunn at avtalen gir oss det handlingsrom vi trenger for å sikre forsvarlig omstilling i årene som kommer.

Om kort tid skal vi legge fram tall for hvordan støtten vil arte seg i 1995. De tallene vil virke beroligende. De vil vise at vi står ved norsk landbruk. Støtten over budsjettene vil fortsette. Vi skal kompensere for prisenfallet. Og så kommer det midler fra EU. Totalt vil ikke inntektsnivået for bøndene endre seg mye.

Men hva med årene videre - hva skjer om 5-10 år - blir det spurt? Da vil jeg si: Hvem i Norge kan vi gi bedriftene garantier for driften 5-10 år fram i tid? Hundretusenvis av norske arbeidstakere har jobb som avhenger av at de kan konkurrere. De som investerer i bedriften har ingen garanti for markedsutviklingen. Og kan vi - i dag - utenfor EU - si hva Stortinget vil bestemme ved neste års landbruksoppgjør?

Nei - vi kan ikke det. Men vi kan vise til en avtale som gir stort rom for nasjonal støtte. Og da er ballen tilbake i Stortinget - det er bevilgningene her - ikke i Brussel - som blir avgjørende. Og Arbeiderpartiet har da en helt klar beskjed; vi skal ta vare på landbruket i hele landet - slik vi alltid har gjort.

**

Det er mange enkeltspørsmål i EU-debatten. Jeg tror folk flest skjønner hvor grensen går mellom informasjon og skremsler. Siden vi er i Teatersalen kan det passe å si at det blir nærmest revyaktig når det hevdes at elgjakta er i fare - at sykdommene skal velte inn over landet - eller at trygdene skal halveres. Men det finnes også god informasjon - og det er to måneder igjen - tid til å tenke - tid til å lytte - tid til å lese.

Alle her vet hva mitt svar er 28. november. Men den dagen teller ikke min stemme mer enn din. Og når vi har tenkt gjennom alle enkeltspørsmål, da står dette igjen: Hvor hører Norge hjemme? I hele etterkrigstiden har vi søkt trygghet ved å delta sammen med andre - i NATO, Nordisk Råd, EFTA og EØS. Vi har ikke valgt å la Norge stå alene. Vi har aldri sett noen ekstra trygghet i det. Vi har valgt å være med på å bygge noe nytt. Vi tenkte selv. Men vi la også vekt på hva våre venner og allierte mente.

I dag hører vi fra nei-siden at vi skal vaksinere oss mot hva svenskene og finnene måtte gjøre. Men hvor bærer det hen om vi lukker øynene for hva som forandrer seg rundt oss? Tar de feil alle de som mener de vil legge vekt på hva våre naboer gjør?

Hvis Sverige og Finland sier ja - som jeg tror de gjør - kan det oppstå en ny skillelinje i Norden, mellom oss og de andre. Tror vi at Norden, Europa og verden blir bedre ved at vi - alene - stiller oss utenfor dette samarbeidet? Er det slik vi nå skal se på landet vårt - som utenforlandet?

Men har du ingen motforestillinger, blir jeg ofte spurt. Jo, jeg har det. Jeg ser mye ute i Europa jeg kunne ønske forandret. Mye av den politikk konservative EU-regjeringer fører faller ikke i min smak. Jeg vet det blir krevende å delta i EU-samarbeidet. Jeg vet det vil være saker der vi ikke vinner fram, der vi må bite i oss løsninger vi kunne ønske annerledes.

Men for meg er det dårligst tenkelige alternativ å ikke ha noe å si - å ikke ha medbestemmelse - å ikke kunne tale vår egen sak - å ikke ha et navneskilt ved Europas bord der det står Norge. Jeg har aldri forstått at det kan være særlig demokratisk å si nei til stemmerett. Derfor mener jeg Norge bør med - ikke i noe rart og fremmed utenfor vår kultur - men sammen i det samarbeidet de land som står oss aller nærmest har utviklet steg for steg.

I Arbeiderpartiet sier vi ja fordi det gir nye muligheter og større trygghet for Norge. Vi sier ja

- til å være med og bygge en varig fred.
- til bedre styring over økonomien og et tryggere grunnlag for vår velferd.
- Vi sier ja til nye og større muligheter for næringslivet.

- ja til et sterkere og mer forpliktende miljøsamarbeid.
- og ja til nye muligheter for Norden.

Derfor gir vi det norske folk det råd å stemme ja - fordi ja er å si ja til trygghet. Å stemme ja, er å si ja til å bli med der vi hører hjemme - for Norges skyld.